

SOCIO-ECONOMISCH PROFIEL VAN LIMBURG

in opvolging van de doelstellingen van het Limburgplan 2006-2009

Greta Sienap (red.)

Studiedienst van de Vlaamse Regering

Vlaamse overheid

Socio-economisch profiel van Limburg

in opvolging van de doelstellingen van het
Limburgplan 2006-2009

Stand van zaken 1 april 2009

Studiedienst Vlaamse Regering
Greta Sienap (red.)

Synthese

Limburg presteerde met een reële **economische groei** van +3,3% in 2007 behoorlijk goed. Het Vlaams gemiddelde bedroeg weliswaar +3,6%. In 2006 was Limburg met +4,4% echter de sterkste Vlaamse groeiprovincie. Er zijn voornamelijk nog geen recentere cijfers over de economische groei beschikbaar. De conjunctuurcurve voor de Limburgse economie van januari 2009 voorspelt een neerwaarts gerichte groei, net zoals in Vlaanderen en in de EU.

De **landbouw, de industrie en de bouw** zijn sectoren die relatief belangrijker zijn in Limburg dan in het Vlaamse Gewest, doch ook hier daalt het aantal loontrekkenden ten gunste van andere sectoren. Enkel de bouwsector liet voor de periode 2005-2006 nog een stijgend aandeel noteren. Eén van de uitdagingen van het Limburgplan, was het economische weefsel te innoveren. In dat verband is het vermeldenswaard dat 7,8% van de jobs wordt uitgeoefend in de **hoogtechnologische industrie**, in het Vlaamse Gewest was dit 7,1%. Verder heeft Limburg zich in de sector van de niet-marktdiensten (**openbaar bestuur, onderwijs, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening**) naar verhouding sterk gespecialiseerd. In 2006 werd 35,4% van de loontrekkende tewerkstelling in Limburg in de quataire sector gerealiseerd (Vlaams Gewest: 34,1%).

Het verminderen van de **werkloosheid**, dé algemene doelstelling van het Limburgplan, lijkt in enkele jaren tijd te zijn gehaald. De werkloosheidsgraad van de Limburgse mannen daalde in 2008 onder het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest. Ofschoon Limburg naar verhouding een hoger percentage aan vrouwelijke werkloosheid heeft, daalde ook dit in 2008. Het **werkloosheidsplus** daalde dan ook van 5.850 in april 2006 naar 1.488 werkzoekenden in 2008 (april). De huidige economische neergang herschikt de kaarten. In februari 2009 steeg de werkloosheid bij de mannen sterk in vergelijking met een jaar voordien. Ook de jeugdwerkloosheid – die ondanks een gebrekkige aansluiting van de schoolverlaters op de arbeidsmarkt – een gunstige evolutie kende tot 2008 – neemt weer toe. De situatie van kansengroepen en intreders is moeilijk in perioden van economische crisis. Dit blijkt ook uit het aantal allochtone werkzoekenden in Limburg. Niettemin ligt hun aandeel in de totale werkloosheid in Limburg lager dan in het Vlaamse Gewest. Het werkloosheidsplus bedraagt in februari 2009 2.929, dit wil zeggen dat de discrepantie tussen de werkloosheidsgraad van Limburg en het gemiddelde van het Vlaamse Gewest opnieuw groter wordt.

De **werkgelegenheidsgraad** van Limburg (60,5%) was in 2006 de laagste van alle Vlaamse provincies. De extra werkgelegenheid werd voornamelijk bij de loontrekkenden gerealiseerd, maar ook het aantal zelfstandigen begon in Limburg te stijgen. Een aantal kerncijfers geeft aan dat omstandigheden gunstig evolueren voor Limburg (tot de crisis eind 2008-2009).

In 2008 groeide het **aantal arbeidsplaatsen** (voorlopige cijfers RSZ) en het aantal **vacatures** bij de VDAB (normaal economisch circuit) sterker aan in Limburg dan globaal voor het Vlaamse Gewest.

Ook vóór 2008 was er groei in de werkgelegenheid die ook nodig was om grotere toename van de beroepsbevolking een baan te bezorgen. De **werkzaamheidsgraad** in Limburg steeg zelfs sterker dan in Vlaamse Gewest. Voor het jaar 2007 werd een werkzaamheidsgraad van 63,0% genoteerd (Vlaams Gewest: 65,8%). De groei van de werkgelegenheid viel in 2009 stil.

Vanuit louter demografisch standpunt bekeken, is de **doorstroming van de jongere generatie** naar de arbeidsmarkt kwantitatief beperkt. Dit zou de jeugdwerkloosheid moeten inperken. Dat één en ander echter niet zuiver mathematisch verloopt, tonen de **vervullingpercentages van de vacatures** VDAB aan: ondanks hogere werkloosheidsgraden in Limburg zijn er lagere vervullingpercentages, ook in potentiële groeisectoren zoals de informaticasector en de maatschappelijke dienstverlening.

Limburg beschikt over heel wat troeven om de economische crisis te weerstaan. Limburg beschikt over de ruimte om haar **economische troeven** verder uit te bouwen: een grote voorraad aan bedrijventerreinen, een toeristische sector die aantrekt, een tuinbouwsector die

vernieuwt. De **nettoaangroei van ondernemingen** was in 2006 vrij hoog (+1,8% ; Vlaams Gewest: +1,9%). De trends voor 2008 zijn negatief: -5,0% voor het aantal oprichtingen (Vlaams Gewest: -5,3%). De daling van het aantal ondernemingen is in Limburg hoofdzakelijk te wijten aan de sluiting van eenmanszaken.

De participatie van het hoger onderwijs blijft echter achterop in vergelijking met het cijfer voor het Vlaams Gewest.

De achterstand met Vlaanderen op vlak van **welzijnsvoorzieningen** wordt sterk verkleind. Er is een versnelde inhaalbeweging van het aantal rustoordbedden t.o.v. Vlaanderen gerealiseerd. Het aantal doelgroepwerknemers in de sociale economie steeg sterker dan in Vlaanderen. Het aanbod aan sociale woningen VMSW situeert zich op het niveau van het Vlaamse Gewest.

1. Werkloosheid verminderen

1.1. Evolutie werkloosheid

Drie opeenvolgende jaren (2006 tot 2008) kende Limburg van alle Vlaamse provincies de grootste daling van het aantal werklozen. In drie jaar tijd daalde het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) met 37% terwijl voor het Vlaamse Gewest het aantal werklozen met 28% daalde.

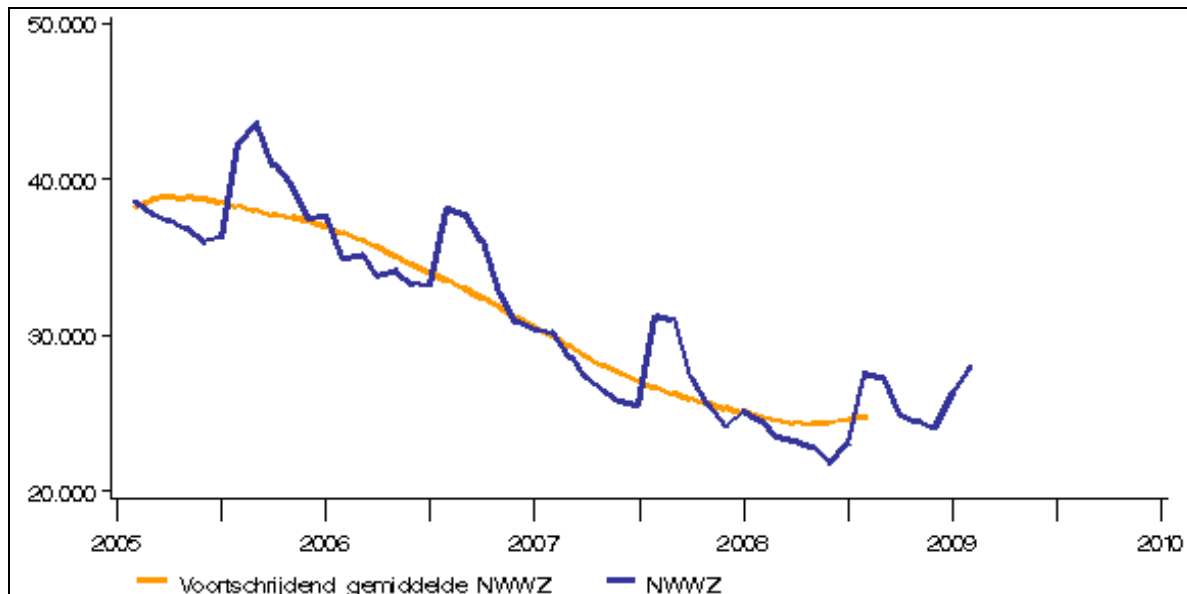
Eind 2008 kwam er echter een einde aan deze gunstige evolutie. De eerste cijfers voor het jaar 2009, nl. deze van de maanden januari en februari, laten een sterke toename van de werkloosheid zien. Indien februari 2009 wordt vergeleken met februari 2008 blijkt dat het aantal werkzoekenden in het Vlaamse Gewest met 15,3% te zijn gestegen. In Limburg was de toename groter, nl. +20,8% en ging het hierbij voornamelijk om een verhoging van het aantal mannelijke werkzoekenden (Limburg : +41,2% mannelijke NWWZ; +5,7% vrouwelijke NWWZ).

Tabel 1 Aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ), naar geslacht, 2006 - 2008, toestand begin 2009

	Jaargem. 2006	Jaargem. 2007	Jaargem. 2008	31/1/2009	28/2/2009
Aantal					
Vlaams Gewest					
Mannen	100.754	83.994	80.746	95.378	97.657
Vrouwen	116.008	96.402	88.144	91.035	91.569
Totaal	216.762	180.396	168.890	186.413	189.226
Limburg					
Mannen	14.287	11.499	10.608	13.725	14.088
Vrouwen	19.934	15.861	13.855	14.191	14.235
Totaal	34.221	27.360	24.463	27.916	28.323
Aandeel (in %)					
Vlaams Gewest					
Mannen	46,5	46,6	47,8	51,2	51,6
Vrouwen	53,5	53,4	52,2	48,8	48,4
Limburg					
Mannen	41,7	42,0	43,4	49,2	49,7
Vrouwen	58,3	58,0	56,6	50,8	50,3

Bron: VDAB.

Grafiek 1 Evolutie van het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) in de provincie Limburg, 2005–2009

Bron: VDAB.

Naar geslacht

In Limburg is het aandeel van de vrouwen in de werkloosheid in vergelijking met het Vlaamse Gewest tot in 2008 opmerkelijk hoog gebleven. In 2008 daalde het aandeel vrouwen maar bleef 56,6% van het totale aantal werkzoekenden (52,2% voor het Vlaamse Gewest) uitmaken.

Door de sterke toename van het aantal mannelijke NWWZ sinds eind 2008 geven de cijfers van februari 2009 een andere verhouding, nl. 50,3% vrouwelijke werkloosheid in Limburg; 48,4% in het Vlaamse Gewest.

Naar leeftijd

De daling van de jeugdwerkloosheid was in Limburg de laatste jaren sterker dan het geval was voor het Vlaamse Gewest in zijn geheel. Niettemin bleef Limburg steeds een iets hogere jeugdwerkloosheid noteren, wat zich recent heeft versterkt.

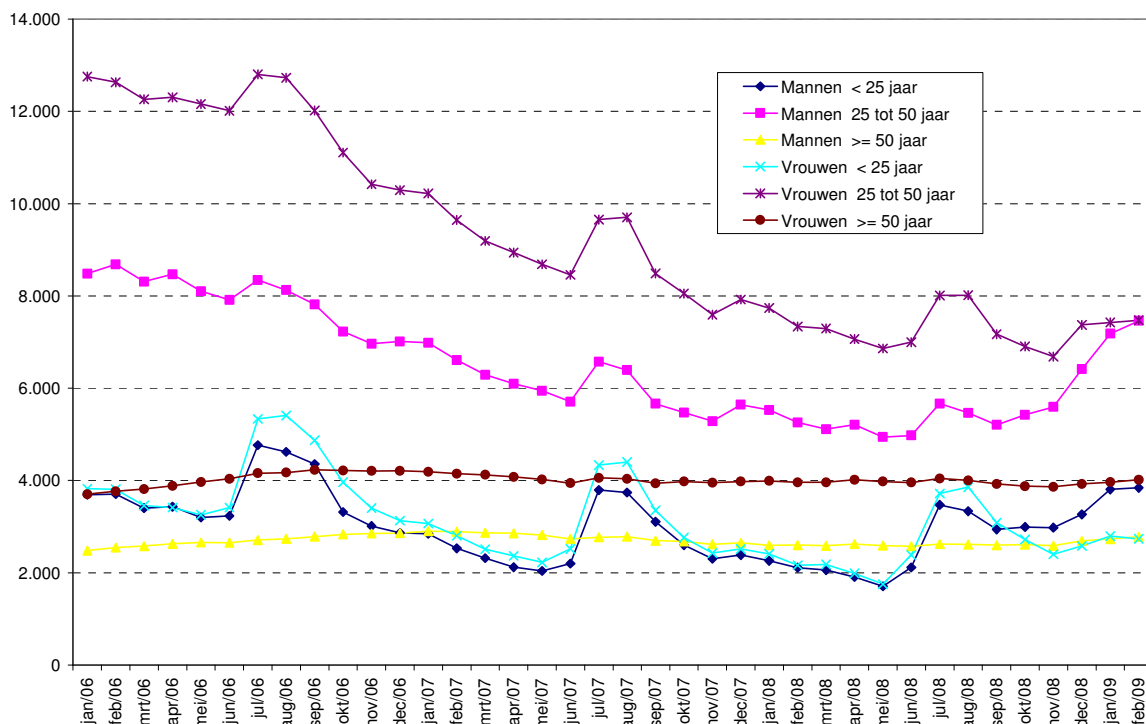
Anderzijds blijft het aantal werkzoekende 50-plussers in Limburg de laatste jaren erg stabiel.

Tabel 2 Aandeel van de jeugdwerkloosheid en de vijftigplussers in de totale werkloosheid, jaargemiddelden 2006 - 2008, begin 2009

	Jaargem. 2006	Jaargem. 2007	Jaargem. 2008	31/1/2009	28/2/2009
Vlaams Gewest					
Aandeel NWWZ < 25 jaar	21,8%	20,4%	20,6%	21,2%	21,1
Aandeel NWWZ ≥ 50 jaar	21,2%	25,3%	26,8%	25,4%	25,2
Limburg					
Aandeel NWWZ < 25 jaar	22,1%	20,5%	21,3%	23,6%	23,2
Aandeel NWWZ ≥ 50 jaar	19,7%	24,9%	26,9%	24,0%	24,0

Bron: VDAB.

Grafiek 2 Evolutie van het aantal NWWZ naar leeftijdsgroep en geslacht in de provincie Limburg, maandcijfers, 2006 tot (februari) 2009

Bron: VDAB.

De situatie van de schoolverlaters op de arbeidsmarkt blijft in Limburg een probleem. De VDAB schreef hierover in haar rapport "23ste studie 2006-2007. Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen" het volgende: *"Hoewel Limburg het kleinste aantal schoolverlaters telt, blijft het in deze provincie het moeilijkst voor schoolverlaters om hun plaats op de arbeidsmarkt te veroveren. 13,6% is nog werkzoekend na 1 jaar en 4,1% van hen kon geen werkervaring opdoen gedurende dat jaar"*.

Een samenvatting van de cijfers van dit rapport gaat als bijlage. De studie, die een analyse maakt van de situatie van de schoolverlaters van 2007 in 2008, is nog niet beschikbaar.

Naar herkomst

Recent is het aantal allochtone werkzoekenden in Limburg terug aan het stijgen. Hun aandeel in de totale werkloosheid bedroeg in februari van dit jaar 20,6% maar blijft hiermee lager liggen dan het cijfer van het Vlaamse Gewest (22%).

Tabel 3 Aantal en aandeel allochtone NWWZ in de provincie Limburg, jaargemiddelden 2007 en 2008, toestand begin 2009*

	Jaargemiddelde 2007			Jaargemiddelde 2008			28/2/2009		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
NWWZ allochtonen	2.351	2.527	4.877	2.251	2.300	4.551	3.405	2.443	5.848
Aandeel in NWWZ Limburg	20,4	15,9	17,8	21,2	16,6	18,6	24,2	17,2	20,6

Bron: VDAB.

* *breuk in de tijdreeks; andere telmethode sinds januari 2007.*

* *allochtone werkzoekenden worden statistisch gedefinieerd als werkzoekenden die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-27 of EVA-landen.*

Werkloosheidsgraden

Gelet op de gunstige trend van de werkloosheid in Limburg, evolueerde de werkloosheidsgraad in drie jaar tijd in de richting van het cijfer van het Vlaamse Gewest. De werkloosheidsgraad van de mannen lag in 2008 zelfs onder het Vlaamse gemiddelde.

Uit de cijfers van de maand februari 2009 blijkt dat 2009 zich op dit vlak anders aankondigt: de werkloosheidsgraad van de mannen is terug hoger dan het Vlaamse gemiddelde: 7,4% in Limburg tegenover 6,6% als cijfer voor Vlaanderen.

Tabel 4 Werkloosheidsgraad naar geslacht, jaargemiddelden 2006-2008 en toestand begin 2009

	Jaargem. 2006	Jaargem. 2007	Jaargem. 2008	31/1/2009	28/2/2009
Vlaams Gewest					
Mannen	6,5	5,4	5,1	6,0	6,2
Vrouwen	9,4	7,6	6,9	7,0	7,1
Totaal	7,8	6,4	5,9	6,5	6,6
Limburg					
Mannen	6,9	5,5	4,9	6,4	6,5
Vrouwen	12,4	9,6	8,2	8,4	8,4
Totaal	9,3	7,3	6,4	7,2	7,4

Bron: VDAB (werkloosheidsgraad hier bepaald door de verhouding tussen het aantal NWWZ tussen 18 en 65 jaar en de beroepsbevolking tussen 18 en 65 jaar).

1.2. Het werkloosheidsurplus

Het Limburgplan stelt als (algemene) doelstelling voorop dat het werkloosheidsurplus gevoelig moet verminderen. Om dit na te gaan maken we gebruik van VDAB werkloosheidscijfers (maandgegevens), met name de niet-werkende werkzoekenden en de werkloosheidsgraad.

Tabel 5 Werkloosheidsurplus Limburg – NWWZ

Vlaams Gewest	april 2006	april 2007	april 2008	januari 2009	februari 2009
NWWZ	214.771	172.608	159.612	186.413	189.226
WZUA*	175.369	141.279	128.136	147.422	149.533
Werkloosheidsgraad	7,69	6,12	5,59	6,48	6,59
Limburg	april 2006	april 2007	april 2008	januari 2009	februari 2009
NWWZ	34.146	26.470	22.822	27.916	28.323
WZUA*	28.892	22.320	18.799	22.595	22.963
Werkloosheidsgraad	9,28	7,07	5,98	7,24	7,35
Werkloosheidsurplus	5.850	3.557	1.488	2.930	2.929

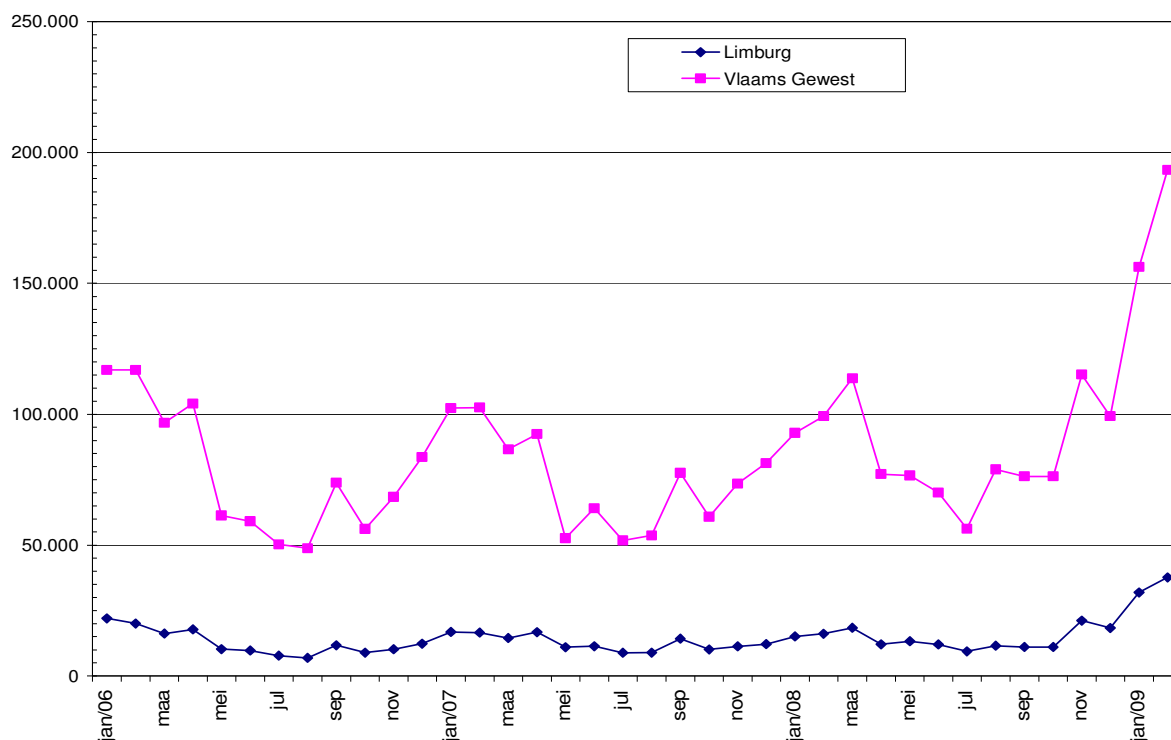
Bron: berekening op basis gegevens ARVASTAT VDAB.

* WZUA: werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag.

Indien in Limburg dezelfde werkloosheidsgraad zou van toepassing zijn als gemiddeld in Vlaanderen, zouden er minder werkzoekenden zijn. In april 2006 zouden er in die veronderstelling 5.850 werkzoekenden minder zijn geweest. Deze discrepantie nam snel af. In april 2008 zou het verschil nog maar 1.488 werkzoekenden zijn geweest. Begin 2009, bij de aanvang van de economische crisis loopt dit werkloosheidsurplus opnieuw op tot 2.929 niet-werkende werkzoekenden.

1.3. Evolutie tijdelijke werkloosheid

Grafiek 3 Evolutie tijdelijke werkloosheid, januari 2006 tot februari 2009

Bron: RVA.

NB: cijfers tijdelijke werkloosheid worden in de winterperiodes beïnvloed door de invloed van de weersomstandigheden op de bouwnijverheid.

De evolutie van de tijdelijke werkloosheid is voor de provincie Limburg gelijklopend met deze van het Vlaamse Gewest. In november 2008 was er een opmerkelijke stijging van de tijdelijke werkloosheid. Ook in januari en februari 2009 is dat het geval.

1.4. Met ontslag bedreigde en ontslagen werknemers in het kader van een herstructurering

Over de periode van 1 januari tot 31 maart 2009 organiseert VDAB in het kader van haar Actie Direct (begeleiding van werknemers wiens tijdelijk contract niet verlengd werd) momenteel voor 1.117 personen een aanbod (op basis van 6 dossiers).

Daarnaast worden nog (ontslagen) werknemers begeleid in een lopende tewerkstellingscel:

- 1.669 personen worden begeleid in een ad hoc tewerkstellingscel (op basis van 16 dossiers);
- 796 personen worden begeleid in een permanente tewerkstellingscel (op basis van 75 dossiers).

Totaal aantal begeleide ontslagen/bedreigde werknemers in het kader van een herstructurering: 3.582 personen op 31 maart 2009 (dit is ong. 1,3% van het aantal arbeidsplaatsen naar hoofdverblijfplaats van de werknemer).

1.5. Evolutie van het aantal vacatures

Het vacatureaanbod in de provincie Limburg kende een gestage aangroei. In 2005 werden bij de VDAB 19.175 vacatures aangeboden; in het jaar 2008 waren er al 26.147 vacatures. De evolutie in de rest van Vlaanderen was tijdens deze periode echter nog beter, zodat het aandeel van Limburg in het totale aanbod van vacatures (NEC) van 2005 naar 2008 daalde van 10,9% naar 9,7%.

In 2008 groeide het werkaanbod (NEC) nog in Limburg (+2,6% t.o.v. 2007) terwijl dit voor het Vlaamse Gewest in zijn geheel daalde (-4,4% t.o.v. 2007).

Ondanks de economische neergang sinds eind 2008, houdt Limburg goed stand in vergelijking met de rest van Vlaanderen: -18,0% in februari 2009 in vergelijking met 2008 terwijl het vacatureaanbod in Vlaanderen daalde met -23,6%.

Het **vervullingpercentage** is de indicator die weergeeft in welke mate de beschikbare jobs ingevuld worden. Dit wordt berekend door de verhouding te nemen van de vervulde en de afgehandelde banen (waarbij het aantal afgehandelde banen = aantal vervuld + aantal geannuleerd). Deze is sinds 2007 in Limburg lager dan in de andere Vlaamse provincies en bedroeg voor het jaar 2008 76,7% t.o.v. 80,4% voor het Vlaamse Gewest. Dit hangt samen met de relatieve aanwezigheid van sectoren met een laag vervullingpercentage zoals de bouw- en metaalsector. Maar ook in de sector van de informaticadiensten aan bedrijven en de maatschappelijke dienstverlening (o.a. rust- en verzorgingssector) is het vervullingpercentage in Limburg laag in vergelijking met Vlaanderen. Het zijn sectoren die in Limburg sterk in opmars zijn voor wat het werkaanbod betreft (+30% aan vacatures t.o.v. van het voorgaande jaar).

1.6. Recente evolutie van de werkgelegenheid: snelle ramingen RSZ over de loontrekkende tewerkstelling 2008

Een eerste indicatie voor de werkgelegenheid kan gevonden worden in de snelle ramingen van de RSZ, waar de arbeidsplaatsen naar hoofdverblijfplaats van de werknemer worden bijgehouden.

Van de omslag van de economie eind 2008 is vooralsnog weinig te merken in de tewerkstellingsgegevens van het derde kwartaal 2008. Zo groeit het aantal arbeidsplaatsen op jaarbasis verder aan en dit zowel in het Vlaamse Gewest (+1,7%) als in Limburg (+2,1%). Dit komt neer op een toename met respectievelijk 36.500 en 5.800 arbeidsplaatsen.

Tabel 6 Aantal arbeidsplaatsen naar hoofdverblijfplaats van de werknemer

	Vlaams Gewest	Limburg	Aandeel Limburg
2005/3	2.043.235	259.192	12,7%
2006/3	2.075.291	264.592	12,7%
2006/4	2.060.531	260.653	12,6%
2007/1	2.088.006	264.671	12,7%
2007/2	2.091.581	266.660	12,7%
2007/3	2.113.442	270.797	12,8%
2007/4	2.109.837	269.303	12,8%
2008/1	2.127.739	271.611	12,8%
2008/2	2.132.321	273.107	12,8%
2008/3	2.150.000	276.600	12,9%

Bron: RSZ.

De slechte economische situatie lijkt voorlopig ook weinig vat te hebben op de structurele tewerkstelling bij Cao's. Dit blijkt uit de KMO-jobindex van SD Worx, die aangeeft dat er in het derde kwartaal van 2008 zowel in het Vlaamse Gewest als in Limburg een tewerkstellingsaangroei van 0,7% op kwartaalbasis was. Op jaarbasis genomen is er stijging van de structurele tewerkstelling in het Vlaamse Gewest van 2,7%. Limburg doet het beter met 3,1%.

1.7. Evolutie beroepsbevolking 2005–2007 (activiteitsgraad, werkzaamheidsgraad)

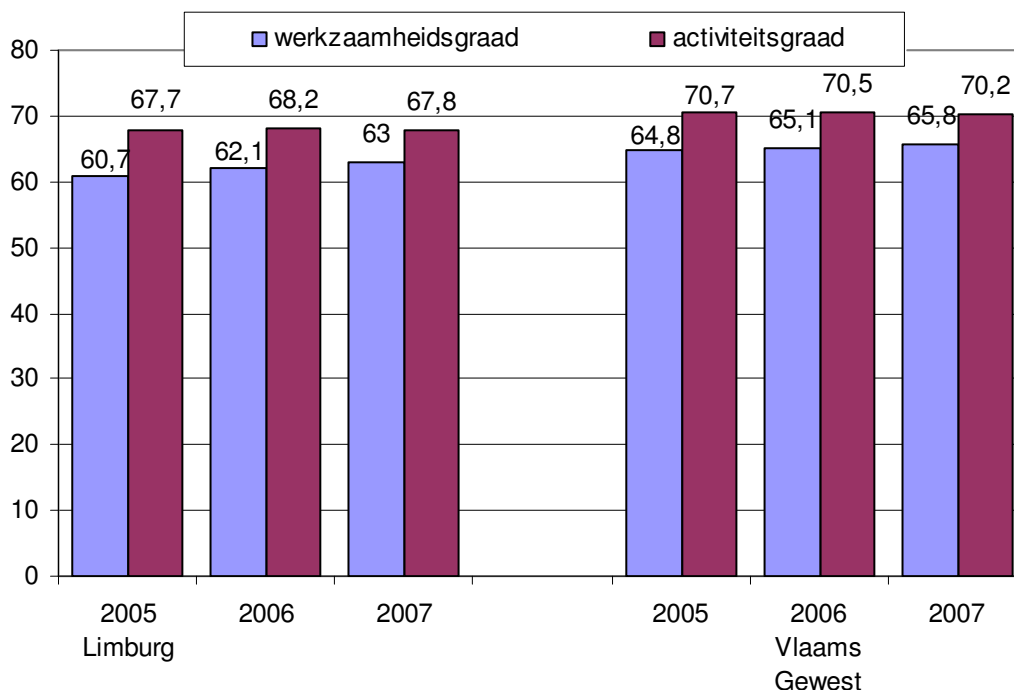
De **bevolkingsgroep op beroepsactieve leeftijd** (15-64 jaar) kende tussen 2005 en 2007 (jaargemiddelden, berekening SWSE) in de provincie Limburg een iets kleinere aangroei dan in het Vlaamse Gewest (index 101,50 t.o.v. 101,62). De beroepsbevolking steeg in Limburg echter sterker dan in het Vlaamse Gewest (index 101,71 t.o.v. 100,98).

De **activiteitsgraad** van de Limburgse bevolking bleef in de periode 2005-2007 ongeveer gelijk (67,8% in 2007) terwijl deze van het Vlaamse Gewest een tendens had tot lichte daling (70,2% in 2007).

Op zich blijven activiteits- en werkzaamheidsgraden in Limburg echter lager dan het cijfer voor het Vlaamse Gewest en is de werkloosheidsgraad er eveneens hoger.

Het is belangrijk om erop te wijzen dat de **werkzaamheidsgraad** in Limburg tussen 2005 en 2007 iets sterker toenam (+2,3 procentpunten) dan in het Vlaamse Gewest (+1 procentpunt).

Grafiek 4 Werkzaamheidsgraad en activiteitsgraad (15-64 jaar) in Limburg en het Vlaamse Gewest, 2005-2007

Bron: SWSE.

2. Ruimte creëren om te werken en te ondernemen

Het gaat hier om statistieken die gebaseerd zijn op administratieve registraties. Indien de teldatum 31/12 is, zijn de statistische reeksen nog niet beschikbaar in de maand februari van het daaropvolgende jaar. Ook de gegevens van de landbouwtelling 2008 (mei) zijn nog niet verwerkt.

Tabel 7 Overzicht

	2005	2006	2007	2008	Evolutie 05/07
Bedrijventerreinen – bron: VLAO					
aantal ha bedrijventerreinen	(9.872)	n.b.	9.896*	9.972*	+
Natuur – bron: INBO					
aantal ha natuur- en bosreservaten op 31/12	10.734	11.317	11.809	n.b.	1.075
Landbouw – bron: FOD Economie, ADSEI					
aantal ha groenten in openlucht (mei)	2.296	2.500	2.686	n.b.	390
aantal bedrijven met groenten in openlucht (mei)	266	267	275	n.b.	9
aantal ha appelaars (mei)	4.331	4.138	3.961	n.b.	-370
aantal bedrijven met appelaars (mei)	559	531	505	n.b.	-54
aantal ha nieuwe aanplantingen appelaars (mei)	175	229	246	n.b.	71
Mobiliteit – bron: De Lijn, NMBS					
aantal reizigers De Lijn (X 1 miljoen)	42,5	45,0	46,5	n.b.	4,0
aantal voertuigkm De Lijn, incl. leerlingenvervoer (X 1 miljoen)	31,4	31,7	32,2	n.b.	0,8
aantal instappende reizigers NMBS op een weekdag	12.742	13.101	15.527	n.b.	2.785
Toerisme					
aantal aankomsten toeristen exclusief verhuring (X 1.000) – bron: FOD Economie, ADSEI	989	1.039	1.073	n.b.	84
aantal overnachtingen toeristen, exclusief verhuring (X 1.000) – bron: FOD Economie, ADSEI	3.685	3.884	3.846	n.b.	161
aantal overnachtingen toeristen in hotels (X 1.000) – bron: FOD Economie, ADSEI	577	641	682	n.b.	105
aantal actieve hotels (31 augustus) – bron: Eurostat	160	190	206	n.b.	46
capaciteit hotels (aantal bedden 31 augustus) – bron: Eurostat	5.364	5.813	6.234	n.b.	870

* Breuk in de statistische reeks omwille van andere rapportering (zie hieronder), het cijfer voor 2007 is de toestand voor de maand november, het cijfer voor 2008 dit van april 2008.

2.1. Bedrijven

Limburgplan: extra bedrijventerreinen

De totale oppervlakte aan bedrijventerreinen wordt sinds 2007 op een andere manier berekend en opgebouwd via een GIS-rapportering. Er is m.a.w. een breuk in de historische reeks. De GIS-rapportering door het Vlaams Agentschap Ondernemen (VLAO) verzekert een uniforme meting voor alle provincies (vroeger: resultaat van elke GOM afzonderlijk) en geeft een correctere toerekening van percelen per gemeente (vroeger voor 100% toewijzing aan een gemeente in grensgeval).

Er is tussen 2007 en 2008 ook een wijziging in de classificatie gebeurd m.b.t. de aanduiding van de havengebieden. Dit had vooral gevolgen voor de provincie Oost-Vlaanderen.

Een gevolg van de nieuwe registratiemethode is dat er enkel een situatieschets kan worden doorgegeven over de huidige oppervlakte aan bedrijventerreinen in Limburg. Van de 9.972

ha in april 2008 bedraagt de bezettingsgraad 81,5%. Er was toen nog 806 ha niet ingenomen en 1.043 ha wordt gecatalogeerd als niet realiseerbaar. Op zich heeft Limburg meer oppervlakte aan bedrijventerreinen beschikbaar dan alle andere Vlaamse provincies samen.

2.2. Natuur

Limburgplan: uitbreiding gronden voor natuur

Ten opzichte van het jaar 2005 werden 1.075 ha bijkomend aangeduid als natuur- of bosreservaat.

2.3. Landbouw

Limburgplan:

- uitbreiden grove groenteteelt op bedrijfsniveau
- verhogen van gemiddelde perceelsoppervlakte
- creëren van nieuw appelassortiment en inschakelen in vernieuwing appelareaal

Het teeltareaal van de groenteteelt in open lucht nam twee opeenvolgende jaren toe, ook nam het aantal bedrijven lichtjes toe. Er kan zodoende worden gesteld dat de gemiddelde bedrijfsoppervlakte toenam in deze periode.

Het aantal ha appelaars in Limburg vermindert van jaar tot jaar. Toch worden er in de landbouwtellingen steeds meer nieuwe aanplantingen van appelbomen genoteerd. In het recentste teljaar (2007) bleek 6,2% van het areaal nieuw te zijn aangeplant of vernieuwd, het jaar daarvoor was dat 5,5%. Of dit ook een uitbreiding van het assortiment betekent, komt niet tot uiting in de statistieken. Deze houden het bij de variëteiten Golden, Boskoop, Cox, Jonagold, Jonagored en Elstar. Er is daarnaast een groep "andere" die de laatste twee jaar 17% van het teeltareaal bedroeg terwijl dit nog 13% was in 2004. In deze restgroep zijn wellicht nieuwe appelsoorten zoals de Kanzi opgenomen.

2.4. Mobiliteit

Limburgplan:

- wegwerken knelpunten in de verkeersdoorstroming
- aanleg fietspaden (ook in kader van toeristische infrastructuur)
- openbaar vervoer bevorderen; reizigersgroei De Lijn

Enkel m.b.t. het openbaar vervoer zijn recente cijferreeksen beschikbaar.

Het aantal reizigers van **De Lijn** in Limburg groeit van jaar tot jaar, wat ook het geval is in de rest van Vlaanderen. De cijfers voor de eerste helft van 2008 laten een verdere toename van het aantal reizigers zien.

Wat het **treinverkeer** betreft, is er in 2007 een sterke toename van het aantal reizigers dat op weekdays de trein neemt in Limburg. De toename van het reizigersverkeer is sinds 2005 veel groter in Limburg dan in de rest van Vlaanderen (Limburg: +21,9 %, Vlaanderen: +8,2%). Mogelijks heeft dit verband met de invoering van de rechtstreekse verbinding Hasselt-Brussel op het einde van het jaar 2006.

De **verkeersintensiteit** op de weg steeg in Limburg tussen 2006 en 2007 met 1,6% op de autosnelwegen. Daarmee nam het aantal voertuigkm op Limburgse snelwegen iets sneller toe dan op de totale Vlaamse auto snelwegen (+1,0%). Op de gewestwegen viel een lichte daling te noteren van -0,4%, gelijk aan de daling voor het hele Vlaamse Gewest.

Tabel 8 Werkdaggemiddelde voertuigkm, tussen 6-22 uur op autosnelwegen en gewestwegen, 2006-2007

	2006	2007	Evolutie Limburg	Evolutie Vlaams Gewest
Autosnelwegen	112.271	114.120	1,6%	1,0%
Gewestwegen	22.976	22.888	-0,4%	-0,4%

Zie bijlage 1: kaart met schematische voorstelling van het gemiddelde dagelijkse verkeer in België, 2007.

Zie bijlage 2: kaart met structurele files op autowegen in België.

2.5. Toerisme

Limburgplan:

- meer toeristen aantrekken
- verhoging overnachtingcapaciteit hotelkamers

Opmerking: elke toerist wordt als een 'aankomst' geteld telkens hij of zij een nieuwe logiesaccommodatie benut. In die zin komt het aantal aankomsten niet overeen met het aantal vakanties of zakenreizen in ons land. Een voorbeeld: trekkers kunnen meerdere aankomsten genereren tijdens één vakantie, door te verblijven in verschillende logiesinrichtingen. Het volume aan overnachtingen is de optelsom van alle verblijfsnachten die met de geregistreerde aankomsten gepaard gaan.

Zowel het aantal aankomsten van toeristen als het aantal overnachtingen steeg in 2006 sterk t.o.v. het voorgaande jaar. In 2007 steeg het aantal toeristen verder, doch het verblijf werd korter: het aantal overnachtingen daalde met 1% tegenover 2006 (in het Vlaamse Gewest werd nog een verhoging genoteerd van 1,5%). De daling was vooral te verklaren door een vermindering van Duitse toeristen en een kortere verblijfsduur van Nederlanders in de provincie. Het aantal aankomsten en overnachtingen van Belgen in Limburg steeg nog met respectievelijk 5,1% en 0,8%.

De cijfers voor de eerste 9 maanden van 2008 laten een verdere toename van het aantal toeristen zien: +1,0% in Limburg (Vlaams Gewest: +1,9%, telkens vergeleken met de cijfers van de eerste 9 maanden van 2007). In Limburg werd er een daling van het aantal buitenlandse aankomsten geconstateerd, in het Vlaamse Gewest bleef het aantal buitenlandse toeristen nog status quo.

Het aantal overnachtingen in Limburg tijdens deze 9 maanden verminderde met -0,8% t.o.v. dezelfde periode in 2007 (Vlaams Gewest: -0,4%). De trend van toeristen komende uit Duitsland is verder dalende: -13,2 % aankomsten en -17,2 % overnachtingen (telkens t.o.v. eerste 9 maanden van 2007).

In 2006 en 2007 was er een merkbare verhoging van het aantal hotels en de overnachtingcapaciteit in de hotelsector. In tegenstelling met de voor 2007 vastgestelde trend, steeg het aantal overnachtingen in hotels in Limburg nog.

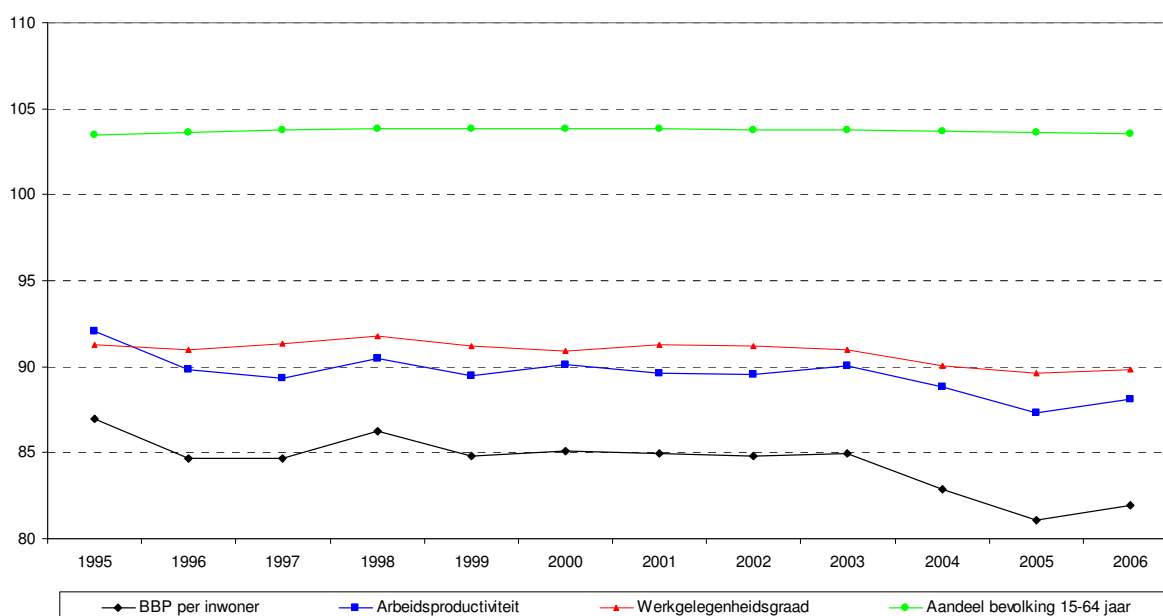
3. Versterken van de economie

3.1. Geproduceerde welvaart

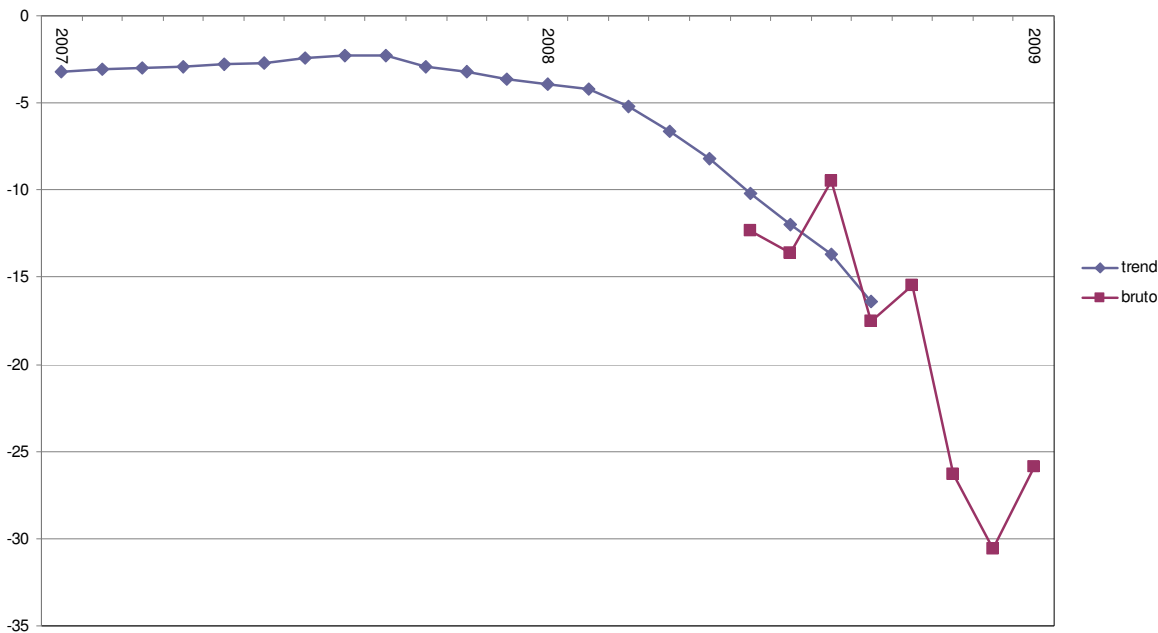
De economische prestaties van de provincie Limburg waren eerder zwak in de periode 1995-2007: het BBP tegen lopende prijzen nam minder sterk toe dan in het Vlaamse Gewest (+57% t.o.v. +63%). De reële groei van de bruto toegevoegde waarde viel vooral in de laatste periode 2001-2007 wat tegen in Limburg (gemiddeld +1,6% t.o.v. +2,0% voor het Vlaamse Gewest) terwijl de periode voordien (1995-2000) de groei met 2,8% niet lager lag dan gemiddeld voor het Vlaamse Gewest. Vooral de jaren 2004 en 2005 lieten lage groeicijfers zien. Maar nadien herpakte Limburg zich. In 2006 was het met een reële groei van +4,4% de sterkste groeier in Vlaanderen. In 2007 bedroeg de economische groei +3,3%. Dat is weliswaar iets onder het Vlaamse gemiddelde (+3,6%), maar blijft al bij al nog steeds uitstekend. Er zijn nog geen recentere cijfers over de economische groei voorhanden.

Het groeicijfer voor 2007 kwam voornamelijk tot stand dankzij de aanwas van de werkgelegenheid (+2,3%-punt), meer nog dan door de reële groei van de arbeidsproductiviteit (+1,0%-punt). Limburg blijft de provincie met de laagste arbeidsproductiviteit, namelijk 88% van het gemiddelde in het Vlaamse Gewest. De Limburgse arbeidsproductiviteit scoort met index 88,2 in 2007 net onder deze van West-Vlaanderen. Tien jaar eerder stond West-Vlaanderen achteraan. De lagere arbeidsproductiviteit is merkbaar doorheen de meeste bedrijfstakken. De lage globale waarde voor deze indicator heeft te maken met de relatief grotere aanwezigheid van KMO's in Limburg. Antwerpen en Vlaams-Brabant halen hogere waarden mede dankzij filialen van (grotere) multinationals waar de productiviteit gewoonlijk hoger is dan in (kleinere) autochtone bedrijven.

Grafiek 5 BBP per inwoner en componenten ervan
Limburg (indices, Vlaams Gewest = 100)

Bron: INR, verwerking SVR.

“ ” “ ”

De **werkgelegenheidsgraad** - berekend volgens gegevens INR en afgezet t.o.v. de bevolking van 15-64 jaar - van de provincie Limburg (56,4%) was in 2007 de laagste van alle Vlaamse provincies en ligt sterk onder het cijfer voor het Vlaamse Gewest (62,4%). In 1995 bedroeg de werkgelegenheidsgraad maar 51,2% tegenover 56,1% voor het Vlaamse Gewest. De achterstand op het Gewest werd sindsdien dus niet ingelopen.

Volgens het INR werden tussen 1995 en 2007 in de provincie Limburg 42.600 nieuwe banen gecreëerd. Dit is een stijging van de werkgelegenheid met 15,5% t.o.v. 1995, wat lichtjes beter is dan voor het Vlaamse Gewest (14,7%). De extra werkgelegenheid werd voornamelijk bij de loontrekkenden gerealiseerd maar ook de zelfstandige werkgelegenheid steeg in die periode.

De verdeling van de loontrekkende tewerkstelling stemt voor een stuk overeen met het belang van de economische sectoren in de BTW. De landbouw, de industrie en de bouw zijn sectoren die relatief groter zijn in Limburg dan in het Vlaamse Gewest, doch hier daalt het aandeel loontrekkenden ten gunste van de andere sectoren. Enkel de bouwsector liet voor de periode 2005-2006 nog een stijgend aandeel noteren. In 2006 werd 35,4% van de loontrekkende tewerkstelling in Limburg in de quataire sector gerealiseerd (Vlaams Gewest: 34,1%) en 12,5% in de financiële en zakelijke dienstverlening (Vlaams Gewest: 14,9%).

Ook is het zo dat 7,8% van de jobs werden uitgeoefend in de eerder **hoogtechnologische industrie**, in het Vlaamse Gewest was dit 7,1%.

3.3. Groei van de ondernemingen

Oprichtings- en uittredingsratio's zijn vrij hoog in Limburg. De **nettogroei** daalde weliswaar tussen 2005 en 2006 van 2,5% naar 1,8% maar daarmee realiseerde Limburg toch nog de 6de hoogste ratio in een rangschikking van de 15 RESOC's. Het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest bedroeg 1,9% in 2006.

Aan de hand van gegevens van Graydon kunnen we een zicht krijgen op de recente trends inzake oprichtingen. In heel het Vlaamse Gewest daalde in 2008 het totale aantal oprichtingen met 5,3%. Dit contrasteert met de eerdere aangroei met respectievelijk 13,1% in 2006 en 10,5% in 2007. De daling was het grootst bij de eenmanszaken (-9,6%). Bij de firma's was er nauwelijks een achteruitgang (-0,6%).

De evolutie was niet anders in Limburg: -5,0% voor het totale aantal oprichtingen in 2008, eveneens contrasterend met de nog fikse aangroei met 19,0% in 2007. De vermindering is in Limburg uitsluitend te wijten aan het aantal eenmanszaken (-12,6%). Bij de firma's steeg het aantal oprichtingen immers nog met 3,9%.

De economische malaise verklaart uiteraard de dalende trend van het aantal oprichtingen. Klaarblijkelijk worden de (pas startende?) eenmanszaken (momenteel) het sterkst getroffen.

3.4. Sectoren

Specialisatie-indices geven de verhouding weer tussen het aandeel van een bedrijfstak in de totale Limburgse economie ten opzichte van het analoge aandeel voor de Vlaamse economie als geheel. Een waarde groter dan 100 duidt erop dat de bedrijfstak in kwestie relatief belangrijker is in de Limburgse toegevoegde waarde dan in het Vlaamse Gewest en vice versa voor waarden kleiner dan 100.

De industriële sectoren waarin Limburg gespecialiseerd zijn de transportmiddelen, de bouwmaterialen en de metaalproducten, afgezien van de delfstofwinning die in absolute waarde niet zo belangrijk is. De bedrijfstakken die door de OESO als (medium)-hoogtechnologisch worden beschouwd zijn relatief sterker vertegenwoordigd in Limburg (index 127 in 2006, d.w.z. dat deze bedrijfstakken 1,27 maal zo belangrijk zijn in de Limburgse toegevoegde waarde dan in de Vlaamse).

In de dienstensector is het opvallend dat Limburg sterker vertegenwoordigd is in de niet-marktdiensten: openbaar bestuur, onderwijs en gezondheidszorg & maatschappelijke dienstverlening. De kennisintensieve diensten, zoals door Eurostat omschreven, zijn geen Limburgse specialisatie (index 85 in 2006). Nu is het zo dat een aantal bedrijfstakken die daaronder ressorteren eerder gedijen in grootstedelijke gebieden, bijvoorbeeld de financiële instellingen en zakelijke diensten.

Tabel 9 Specialisatie-indices van de Limburgse sectoren in 1995 en 2006

	1995	2006
Primaire sector	150	118
Delfstoffen	305	406
Voeding	60	82
Textiel en confectie	41	57
Houtindustrie	106	80
Papier, drukkerijen	125	103
Aardolieraffinage, kernenergie	10	0
Chemie en kunststof	92	83
Bouwmaterialen	212	257
Metaalproducten	182	160
Machines en apparaten	45	64
Elektrische apparaten en instrumenten	91	108
Transportmiddelen	291	263
Overige industrie	105	137
Nutsindustrie	66	82
Bouw	121	124
Handel en reparatie	75	81
Horeca	100	107
Vervoer en communicatie	67	77
Banken en verzekeringen	73	73
Zakelijke diensten en onroerend goed	87	88
Openbaar bestuur	133	133
Onderwijs	118	119
Gezondheidszorg en maatschappelijke diensten	103	113
Sociaal-culturele en persoonlijke diensten	78	74
Huishoudpersoneel	96	126
High-tech en medium high-tech industrie	129	127
Kennisintensieve diensten	86	85

Bron: INR, verwerking SVR.

4. Meer ruimte voor talent

Limburgplan:

- verhogen van deelname hoger onderwijs
- begeleiding van werkzoekenden, specifieke opleidingen voor werknemers
- bijkomende ondersteuning van startende ondernemers
- verhogen aantal schoolverlaters in technische richtingen, instroom in bouwsector bevorderen vormingsaanbod ouderenzorg verruimen

4.1. Hoger onderwijs

De cijfers voor het hoger onderwijs laten het volgende zien:

- het aantal Limburgers dat tijdens het academiejaar 2007-2008 hoger onderwijs volgde, steeg verder tot 20.817. In het academiejaar 2007-2008 volgden iets meer Limburgse jongeren hoger onderwijs dan het academiejaar daarvoor, namelijk 41,8% ten opzichte van 40,5% (de percentages houden rekening met het dalend aantal jongeren in de leeftijdsgroep 20-24j). De deelname van Vlaamse jongeren ligt echter hoger (45,3% in 2007-2008).
- de aangroei van het aantal Limburgse studenten hoger onderwijs bedroeg +1,5% in 2007-2008, tegenover +0,8% in 2006-2007, telkens ten opzichte van het voorgaande academiejaar. Vooral de universiteiten winnen Limburgse studenten. Voor het academiejaar 2007-2008 was de toename er 2,9%, terwijl het aantal hogeschoolstudenten gelijk bleef.
- het aandeel Limburgers dat in Limburg hoger onderwijs volgde, daalde opnieuw tijdens het academiejaar 2007-2008 tot 55,1 % tegenover 57,1 % het jaar voordien. In het hogescholenonderwijs is dit aandeel 73,1%, aan de universiteiten 20,5%.
- het aandeel van de studenten uit het Vlaamse Gewest in het hoger onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap (dit is inclusief HO in het Brusselse HG) dat in Limburgse onderwijsinstellingen onderwijs volgt, is gedaald tot 8,2% tegenover 8,6 % in 2006-2007.

Voor het academiejaar 2008-2009 zijn er nog geen statistieken beschikbaar.

Tabel 10 Participatie aan hoger onderwijs

	Studenten met woonplaats in Limburg				Studenten met woonplaats in Vlaams Gewest			
	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aantal studenten die in een Vlaamse hogeschool studeren (inclusief Vlaamse instellingen Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	13.555	13.645	13.705	13.708	98.658	99.568	99.550	100.994
Aantal studenten die aan een Vlaamse universiteit studeren (inclusief Vlaamse instellingen Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	6.537	6.703	6.907	7.109	54.454	56.391	57.786	61.138
Aantal studenten die in Vlaanderen (inclusief Vlaamse instellingen Brussels Hoofdstedelijk Gewest) hoger onderwijs volgen	20.092	20.348	20.512	20.817	153.112	155.959	157.336	162.132
Aantal studenten die in een Limburgse hogeschool studeren	10.132	10.213	10.241	10.021	11.484	11.624	11.718	11.526
Aantal studenten die in Limburg universitair onderwijs volgen	1.434	1.425	1.480	1.458	1.776	1.761	1.835	1.806
Aantal studenten die in Limburg hoger onderwijs volgen	11.566	11.638	11.721	11.479	13.260	13.385	13.553	13.332
% studenten die in een Limburgse hogeschool studeren t.o.v. studenten aan een Vlaamse hogeschool (inclusief Vlaamse instellingen Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	74,7	74,8	74,7	73,1	11,6	11,7	11,8	11,4
% studenten die in Limburg universitair onderwijs volgen t.o.v. studenten aan een Vlaamse universiteit (inclusief Vlaamse instellingen Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	21,9	21,3	21,4	20,5	3,3	3,1	3,2	3,0
% studenten die in Limburg hoger onderwijs volgen t.o.v. studenten hoger onderwijs aan Vlaamse instellingen (inclusief Vlaamse instellingen Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	57,6	57,2	57,1	55,1	8,7	8,6	8,6	8,2
Aantal studenten die in Vlaanderen (inclusief Vlaamse instellingen Brussels Hoofdstedelijk Gewest) hoger onderwijs volgen	20.092	20.348	20.512	20.817	153.112	155.959	157.336	162.132
Aantal inwoners 20 - 24 jaar	52.749	51.674	50.595	49.804	366.210	361.485	358.716	357.942
Inschrijvingsratio	38,1	39,4	40,5	41,8	41,8	43,1	43,9	45,3
	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008				
Aantal studenten (ongeacht woonplaats) die in een Limburgse hogeschool studeren	11.595	11.745	11.824	11.662				
Aantal studenten (ongeacht woonplaats) die in Limburg universitair onderwijs volgen	1.800	1.815	1.916	1.967				
Aantal studenten (ongeacht woonplaats) die in Limburg hoger onderwijs volgen	13.395	13.560	13.740	13.629				

Noot: het gaat om hoofdinschrijvingen in de basisopleidingen en initiële lerarenopleidingen.

Bron: departement Onderwijs.

4.2. Beroepsopleidingen VDAB

In 2008 daalde het aantal **beëindigde VDAB-opleidingen** zowel in Vlaanderen als in Limburg. In 2007 was er al een daling in Limburg. De daling over deze periode 2005-2008 is groter in Limburg (-12,2%) dan in Vlaanderen (-7,5%).

Naar aantal **opleidingsuren** is de daling in de periode 2005-2008 in Limburg (-6,2%) minder sterk dan in Vlaanderen (-8,2%).

Het aandeel van Limburg kende hetzelfde verloop: stijging tot 2006, daarna een daling. Vergeleken met 2005 is het aandeel van Limburg in aantal opleidingen en opleidingsuren in het Vlaamse Gewest nagenoeg constant.

Tabel 11 Aantal beëindigde opleidingen voor werknemers en werkzoekenden

	2005		2006		2007		2008		Evolutie 2005-2008	
	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL
Aantal	16.005	147.970	17.297	141.803	16.098	144.819	14.052	136.889	-12,2%	-7,5%
% van TOT	10,8		12,2		11,1		10,3			

Bron: VDAB.

Tabel 12 Opleidingen voor werknemers en werkzoekenden: aantal uren

	2005		2006		2007		2008		Evolutie 2005-2008	
	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL
Aantal uren	2.304.567	15.011.856	2.414.319	15.091.814	2.261.412	14.192.553	2.160.829	13.781.299	-6,2%	-8,2%
% van TOT	15,4		16,0		15,9		15,7			

Bron: VDAB.

4.3. Ondernemersopleidingen Syntra

Indien het cursusjaar 2007-2008 wordt vergeleken met het cursusjaar 2004-2005, dan blijkt dat het aantal deelnemers aan de cursisten *beroepskennis* bij Syntra Limburg wel gestegen is, doch het aantal cursisten *bedrijfsbeheer* bij Syntra Limburg daalt. In beide gevallen volgt Limburg de evolutie in Vlaanderen. Het is wel zo dat het cijfer voor Limburg telkens beneden dat van het Vlaamse Gewest ligt.

Tabel 13 Ondernemersopleiding: aantal cursisten bedrijfsbeheer

2004-2005		2005-2006		2006-2007		2007-2008		Index 2007-2008 t.o.v. 2004-2005	
LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL
1.662	6.904	1.550	7.741	1.454	6.691	1.354	6.303	81,5	91,3

Bron: Syntra.

Tabel 14 Aantal cursisten beroepskennis

2004-2005		2005-2006		2006-2007		2007-2008		Index 2007-2008 t.o.v. 2004-2005	
LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL	LIM	VL
5.779	20.913	5.876	23.369	6.026	23.224	6.804	25.535	117,7	122,1

Bron: Syntra.

5. Uitbreidingsmogelijkheden voor zorg en werk

Limburgplan:

- 1.900 bijkomende rustoordbedden versneld creëren; waarvan 400 op korte termijn
- extra banen in ouderensector, thuiszorg

5.1. Ouderenvoorzieningen

Tabel 15 Overzicht ouderenvoorzieningen

Aanbod op 1 januari	2005	2006	2007	2008	2009	Evolutie 2005-2009 aantal	Index 2009 t.o.v. 2005	Index 2009-2005 Vlaams Gewest
Limburg								
Aantal bestaande plaatsen in rusthuizen	5.012	5.167	5.400	5.618	5.935	923	118	105
Aantal geplande plaatsen in rusthuizen	1.416	1.866	2.413	2.779	3.060	1.644	216	174
Aantal bestaande en geplande plaatsen in rusthuizen	6.428	7.033	7.813	8.397	8.995	2.567	140	113
Aantal bestaande plaatsen in serviceflats	986	1.026	1.031	1.186	1.309	323	133	113
Aantal geplande plaatsen in serviceflats	396	445	898	1.196	1.522	1.126	384	230
Aantal bestaande en geplande plaatsen in serviceflats	1.382	1.471	1.929	2.382	2.831	1.449	205	146
Limburg	2005	2006	2007	2008				Vlaams Gewest 2008
Aantal bestaande rusthuisbedden per 1.000 inwoners >65	39,86	40,22	41,41	42,21				58,39
Aantal bestaande plaatsen serviceflats per 1.000 inwoners >65 jaar	7,84	7,99	7,91	8,91				12,18
Aantal bestaande en geplande plaatsen rusthuizen per 1.000 inw. >65 jaar	51,12	54,75	59,91	63,09				68,84
Aantal bestaande en geplande plaatsen serviceflats per 1.000 inw. >65 jaar	10,99	11,45	14,79	17,90				19,54
Aantal *gepresteerde uren gezinszorg per jaar	1.716.968	1.693.432*	n.b.	n.b.				
Gepresteerde *gezinshulp (uren per huishouden)	5,46	5,32*	n.b.	n.b.				
Vlaams Gewest								
Gepresteerde *gezinshulp(uren per huishouden)	5,58	5,43*	n.b.	n.b.				

Bron: departement WVG (*: wijziging in telmethode : 2006 bevat enkel de effectief gepresteerde en gesubsidieerde uren gezinszorg, 2005 bevat de gepresteerde (inclusief gelijkgestelde) uren en ook niet-gesubsidieerde uren gezinszorg. De uren van 2005 liggen dan ook hoger dan de uren van 2006).

Sinds 1/1/2005 zijn er 923 plaatsen effectief bijgekomen in de Limburgse **rusthuizen**, wat het totaal brengt op 5.935 bestaande rusthuisbedden op 1/1/2009. Dit is een toename van 18% ten opzichte van 2005. Hiermede is ook de doelstelling van 400 extra rustoordbedden op korte termijn gerealiseerd.

Voor gans het Vlaamse Gewest bedroeg de toename sinds 2005 3.144 plaatsen (toename van 5% t.o.v. 2005). Dit impliceert dat 29,4% van de creatie van bijkomende rusthuisbedden, in Limburg werd gerealiseerd.

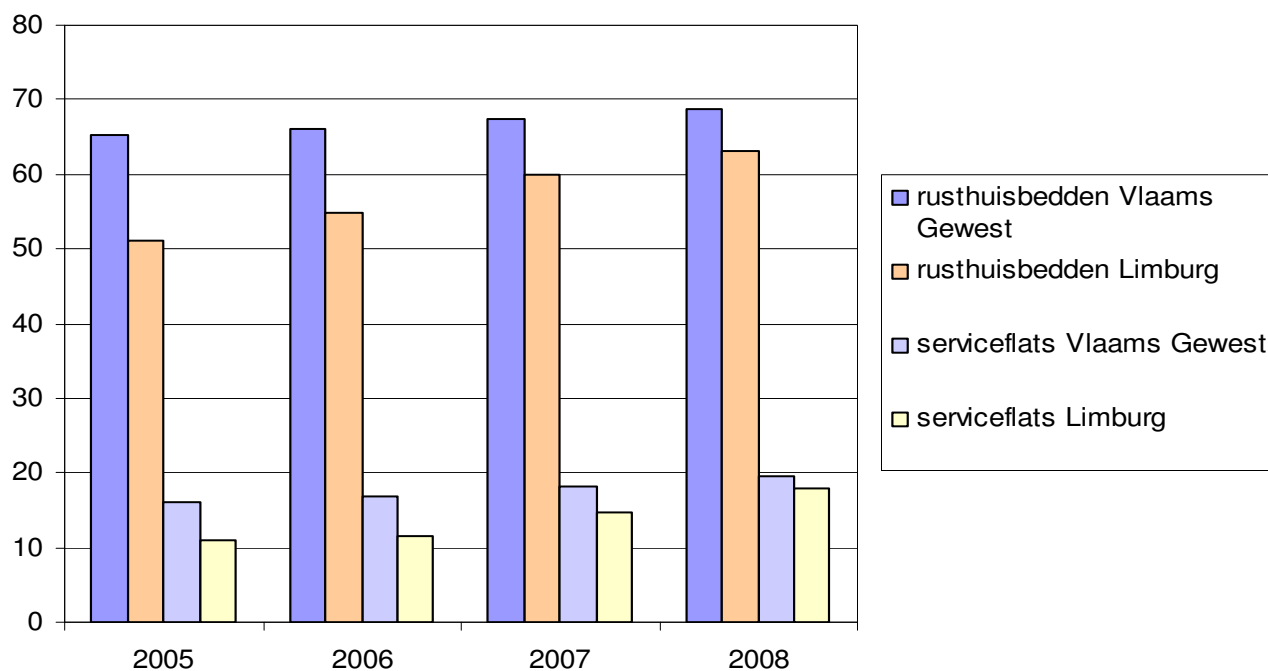
Op 1/1/2009 waren in Limburg nog eens 3.060 rusthuisplaatsen gepland en/of in uitvoering. Dit zijn er 1.644 meer dan in 2005, zodat ook de langere termijndoelstelling (1.900 extra rustoordbedden) in uitvoering is.

Het aantal bestaande plaatsen in **serviceflats** is tussen 2005 en 2008 met 323 eenheden toegenomen. Voor gans het Vlaamse Gewest bedroeg de toename 1.569 plaatsen. Dit wil dus zeggen dat 20,6% van de creatie van bijkomende serviceflats, in Limburg werd gerealiseerd.

De groeicijfers liggen in Limburg opmerkelijk hoger dan in het Vlaamse Gewest.

De toename van het aantal rusthuisbedden en serviceflatwoongelegenheden komt ook tot uiting als die uitgedrukt wordt per 1.000 inwoners ouder dan 65 jaar en m.a.w. rekening wordt gehouden met de vergrijzing van de bevolking. Op 1/1/2008 was het aantal bestaande en geplande plaatsen in rusthuizen per 1.000 inwoners >65 jaar gestegen tot 63,1 terwijl dit nog 51,1 was op 1/1/2005 (cijfers voor het Vlaamse Gewest: 68,8 in 2008 t.o.v. 65,2 in 2005).

Grafiek 7 Residentiële ouderenvoorzieningen : aantal bestaande en geplande eenheden per 1.000 inw >65 jaar, toestand 1/1

Bron: departement WVG, bewerking SVR.

De recentst beschikbare cijfers voor thuiszorg zijn deze van 2006. De statistiek is echter niet meer vergelijkbaar met de voorbije periode: 2006 bevat enkel de effectief gepresteerde en gesubsidieerde uren gezinszorg, 2005 bevat de gepresteerde (inclusief gelijkgestelde) uren en ook niet-gesubsidieerde uren gezinszorg. De uren van 2005 liggen dan ook hoger dan deze van 2006. Voor 2006 kwam het aantal uren gepresteerde gezinshulp per huishouden op 5,32 te liggen. Het cijfer voor het Vlaamse Gewest bedroeg 5,43.

5.2. Sociale huisvesting

Tabel 16 Overzicht sociale huisvesting

	Limburgplan	2005	2006	2007	2008
Uitbreiding aanbod sociale huurwoningen: Patrimonium huurwoningen VMSW *	+500 sociale huurwoningen jaarlijks	+331	+276	+217	n.b.
Aantal nieuw opgeleverde sociale koopwoningen*	220 jaarlijks	177	229	166	n.b.

* Voor deze cijferreeksen werd de uitbreiding van het aanbod in aanmerking genomen, deze wijkt enigszins af van de reeks oplevering van nieuwe woningen. Voor huurwoningen gaat het om de optelsom van sociaal verhuurde woningen + leegstand + verhuurd buiten het sociaal huurstelsel VMSW door bv. CAW's (telkens verschil tussen toestand 31/12 van het jaar voordien).

Bron: VMSW.

De nieuwe **sociale huurwoningen** zijn de laatste jaren overwegend appartementen. Toch blijft er in de sector van de sociale huisvesting in Limburg nog een groot aanbod van huurhuizen (61%) terwijl over gans Vlaanderen bekeken het aandeel van de appartementen in de sociale huisvesting groter is (51%).

Ook in 2007 werd de vooropgestelde norm van bijkomende sociale woningen niet gehaald. De bouw van nieuwe **koopwoningen** sluit dichterbij de vooropgestelde doelstelling (in 2006 werd deze gerealiseerd). Daarenboven ligt het aandeel van Limburg in de realisatie van nieuwe koopwoningen in Vlaanderen de laatste jaren steeds boven de 20% (in 2006: 33%).

Voor wat de sociale huurwoningen betreft, ligt het aandeel van Limburg in het totale huurpatrimonium van de VMSW in 2007 op 12,77%. Dit aandeel is t.o.v. 2005 nagenoeg constant gebleven (12,69% in 2005) en situeert zich rond het aandeel Limburgse gezinnen in het totaal aantal private huishoudens in het Vlaamse Gewest (12,69% in 2008).

Indien rekening wordt gehouden met het aantal uniek geïdentificeerde kandidaat-huurders (een uitzuivering van de statistiek die om de 2 jaar wordt doorgevoerd) is het zo dat het aantal **kandidaat-huurders** op 2 jaar tijd – namelijk tussen midden 2005 en midden 2007 – met 195 kandidaten is toegenomen terwijl er in de andere provincies tussen de 1.500 en 2.500 kandidaten bijkwamen. Hierdoor vermindert ook het aandeel van de provincie Limburg in de **wachlijsten** voor een sociale woning tot 14,5%.

Tabel 17 Aantal kandidaat-huurders per provincie van voorkeur

	Midden 2007		2006		2005		Midden 2005		2004	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Limburg	11.292	14,48%	13.834	14,72%	12.003	15,26%	11.097	16,02%	13.578	15,15%
Totaal Vlaams Gewest	78.001	100%	93.955	100%	78.667	100%	69.287	100%	89.603	100%

Bron: VMSW.

5.3. Sociale economie

Limburgplan:

- werkplaatsen creëren in: ouderensector, energiesector, buurt- en nabijheidendiensten in de thuiszorg en groendiensten: +250 bijkomende banen.

Tabel 18 Aantal initiatieven en het gemiddelde aantal gesubsidieerde VTE-doelgroepwerknemers en VTE-omkaderingspersoneel voor de verschillende werkvormen van de sociale economie in de provincie Limburg en het Vlaamse Gewest, op 31/12/2008

	Beschutte werkplaatsen	Sociale werkplaatsen en arbeidszorg	Invoegbedrijven	Lokale diensten-economie**
Initiatieven:				
Provincie Limburg	9	45	41	52
Vlaams Gewest	68	209	292	279
Doelgroepwerknemers:				
Provincie Limburg	1.450	564	146	132
Vlaams Gewest	13.140	3.929	1.041	635
Omkaderingspersoneel				
Provincie Limburg	206	118	*	22
Vlaams Gewest	1.830	633	*	92

* Omkaderingspersoneel in invoegbedrijven wordt niet gesubsidieerd.

** Collectieve invoegafdelingen werden bij de lokale diensteneconomie geteld.

Bron: Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie (VSAWSE).

In geheel Vlaanderen werden eind 2008 in de verschillende werkvormen van de sociale economie (beschutte en sociale werkplaatsen, invoegbedrijven en lokale diensteneconomie) in totaal 21.300 VTE-werknemers tewerkgesteld, waarvan 18.745 VTE-doelgroepwerknemers en 2.555 VTE-omkaderingspersoneel. De provincie Limburg is goed voor 12,2% van alle doelgroepwerknemers en 13,5% van het omkaderingspersoneel.

Het zwaartepunt van de tewerkstelling in de sociale economie ligt in Vlaanderen duidelijk bij de beschutte werkplaatsen. Zij stellen 70% van de VTE-doelgroepwerknemers te werk. In de provincie Limburg ligt dat aandeel lager (63%). Daartegenover staat dat - hoewel in absolute aantallen ook in de provincie Limburg de beschutte werkplaatsen veruit het meeste aantal doelgroepwerknemers te werk stellen - het relatieve aandeel van de sociale werkplaatsen en de lokale diensteneconomie in Limburg (resp. 24% en 6%) iets hoger ligt dan in het Vlaamse Gewest (resp. 20% en 3%).

In heel Vlaanderen is het aantal doelgroepwerknemers in de sociale economie tussen 31/12/2004 en 31/12/2008 met 3.463 VTE gestegen (+23%). In Limburg lag die stijging in dezelfde periode procentueel iets hoger, nl. +26% of + 471 VTE.

De cijfers in de tabel slaan enkel op de reguliere bezetting van de sociale economie (programma's met decretale basis). In het kader van het Limburgplan werden ook specifieke experimentele projecten opgezet (via Besluit Vlaamse Regering). In de sociale werkplaatsen en de lokale diensteneconomie zorgden die projecten in 2008 samen voor de tewerkstelling van nog eens 58 VTE doelgroepwerknemers en 18 VTE-omkaderingspersoneel.

De doelstelling van het Limburgplan (+250) had betrekking op de initiatieven in het kader van dit relanceplan.

Bijlagen

1. Schematische voorstelling van het gemiddelde dagelijkse verkeer (6h– 22h) in 2007

Bron: FOD Mobiliteit en Vervoer.

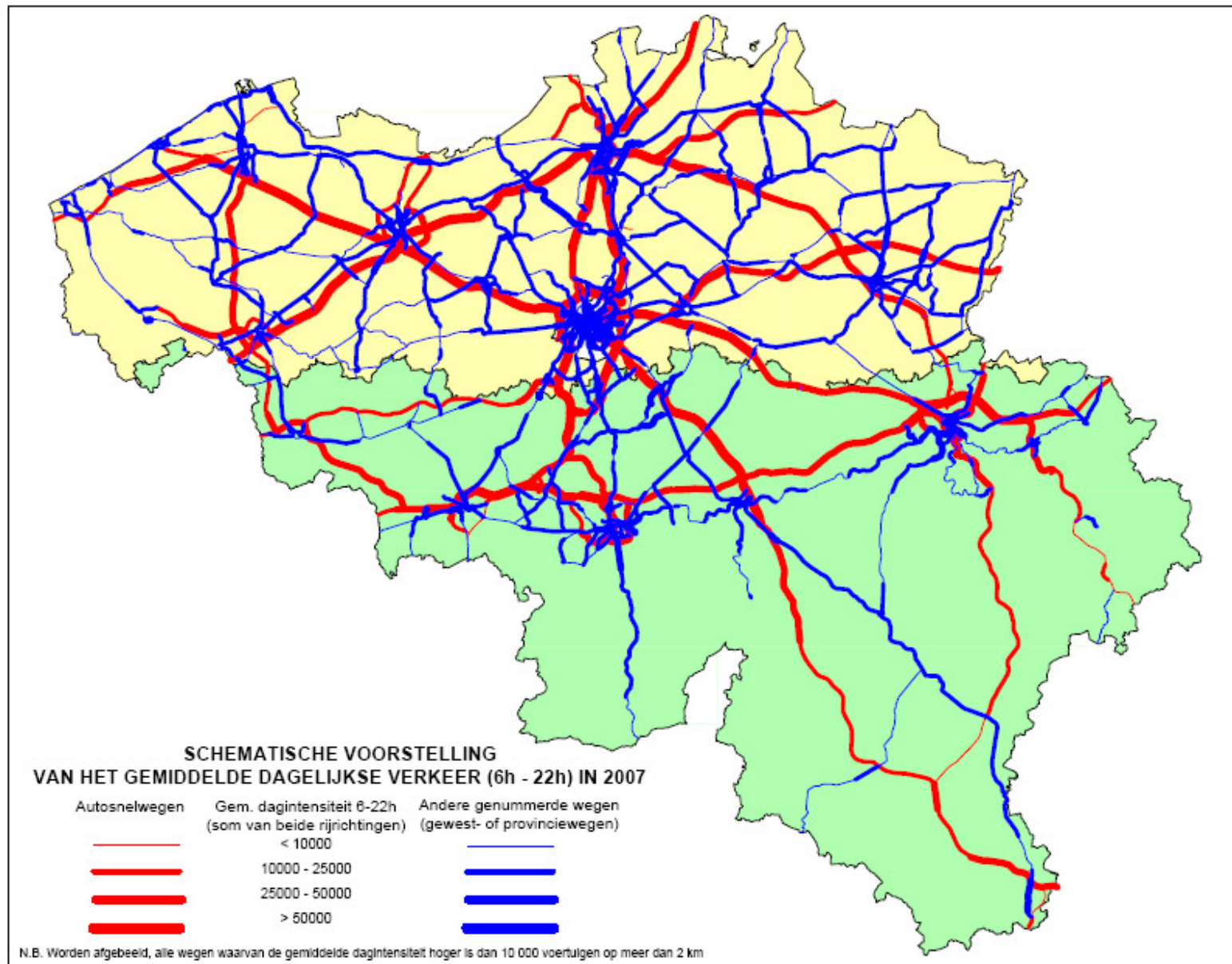
2. Autoweggedeelten met structurele files op werkdagen van 2007 (buiten juli en augustus)

Bron: FOD Mobiliteit en Vervoer.

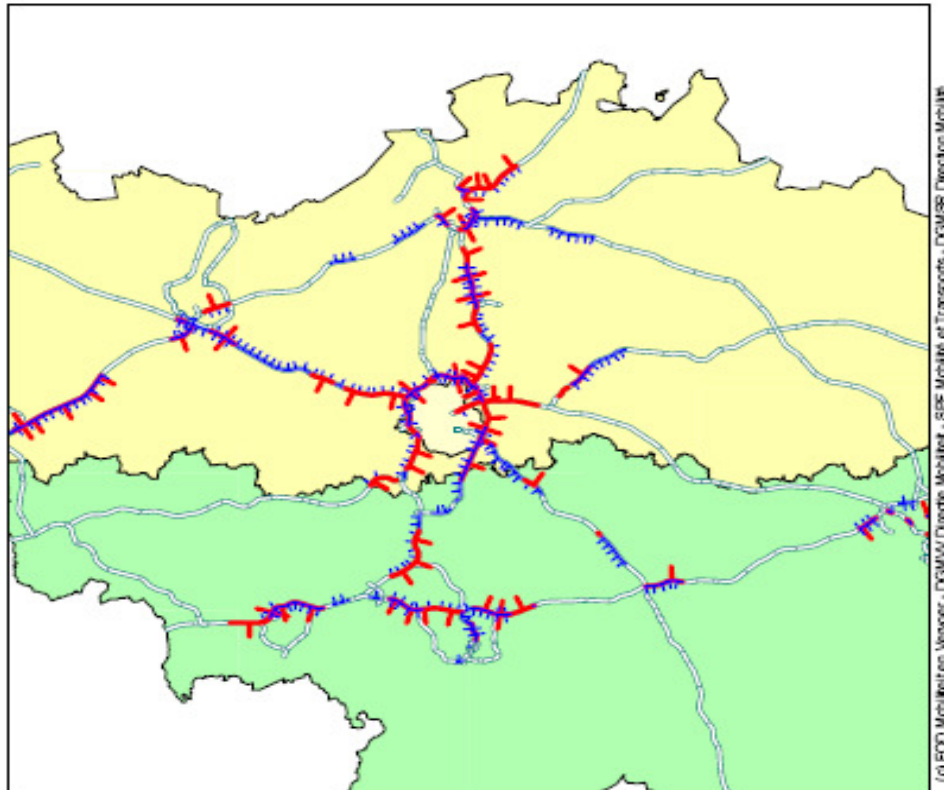
3. Specialisatie-indices Limburg 2000 - 2006

4. Aantal schoolverlaters 2006 Limburg – Vlaams Gewest, nog werkzoekend na 1 jaar

Bijlage 1 Gemiddeld dagelijks verkeer in België

Bijlage 2 Structurele files op Belgische autowegen, 2007

(c) FOD Mobiliteit en Vervoer - DGMIW Divisie Mobiliteit - SPF Mobiliteit et Transports - DMI/SPF Direction Mobilité

**AUTOWEGGEDEELTEN
MET STRUCTURELE FILES**
 saturation > 75%
 (d.i. 1500 vtg/uur per rijstrook)
 op werkdagen van 2007
 buiten juli en augustus

**SECTIONS D'AUTOROUTE
avec FILES STRUCTURELLES**
 saturation > 75%
 (soit 1500 véh./h par voie)
 les jours ouvrés de 2007
 hors juillet-août

ochtendspits >>> pointe du matin

avondspits >>> pointe du soir

ochtendspits <<< pointe du matin

avondspits <<< pointe du soir

Bijlage 3 Bruto toegevoegde waarde (miljoen euro) en specialisatie-indices Limburg

	Limburg			Vlaams Gewest			Specialisatie-indices Limburg			Nominale toegevoegde waarde
	2000	2005	2006	2000	2005	2006	2000	2005	2006	2005-2006
Primaire sector	290,7	228,2	245,1	2.213,7	1.768,1	1.897,5	116	119	118	7,4
Delfstoffen	48,9	38,6	38,9	105,1	87,3	87,3	410	407	406	0,8
Voeding	316,9	387,8	396,1	3.791,8	4.387,8	4.403,0	74	81	82	2,1
Textiel en confectie	84,3	100,6	103,1	1.948,2	1.653,8	1.659,2	38	56	57	2,5
Houtindustrie	53,9	56,2	57,8	488,3	620,5	655,3	97	83	80	2,8
Papier, drukkerijen	315,4	265,1	265,5	2.179,1	2.279,5	2.340,9	128	107	103	0,2
Aardolieraffinage, kernenergie	0,2	0,3	0,1	986,2	1.466,6	1.420,6	0	0	0	-66,7
Chemie en kunststof	592,3	682,4	708,0	6.934,9	7.846,2	7.783,8	75	80	83	3,8
Bouwmaterialen	311,3	315,7	344,8	1.099,3	1.132,5	1.223,1	250	256	257	9,2
Metaalproducten	931,1	866,6	917,4	4.358,6	4.767,9	5.215,1	188	167	160	5,9
Machines en apparaten	88,5	130,9	149,2	1.847,7	1.892,5	2.125,2	42	64	64	14,0
Elektrische apparaten en instrumenten	330,8	193,9	304,3	2.909,8	2.359,7	2.556,4	100	76	108	56,9
Transportmiddelen	979,5	733,5	937,9	2.905,0	2.776,2	3.245,7	297	243	263	27,9
Overige industrie	135,7	167,6	179,3	1.094,0	1.160,7	1.194,5	109	133	137	7,0
Nutsindustrie	284,8	271,9	239,8	3.137,4	2.290,9	2.668,0	80	109	82	-11,8
Bouw	1.011,4	1.168,3	1.255,9	7.283,6	8.534,1	9.226,7	122	126	124	7,5
Handel en reparatie	1.454,2	1.985,7	2.089,7	15.969,2	22.425,9	23.553,7	80	81	81	5,2
Horeca	265,4	288,8	295,3	2.173,5	2.446,0	2.505,9	108	109	107	2,3
Vervoer en communicatie	841,2	1.023,6	1.089,3	9.217,0	12.055,4	12.928,2	80	78	77	6,4
Banken en verzekeringen	398,6	412,6	415,2	4.689,6	5.183,9	5.158,2	75	73	73	0,6
Zakelijke diensten en onroerend goed	2.751,4	3.424,1	3.679,1	28.066,1	35.647,7	38.227,9	86	88	88	7,4
Openbaar bestuur	900,8	1.134,0	1.182,1	6.335,7	7.704,7	8.090,6	125	135	133	4,2
Onderwijs	974,6	1.244,0	1.278,9	7.479,4	9.481,7	9.780,0	115	121	119	2,8
Gezondheidszorg en maatschappelijke diensten	932,3	1.334,2	1.397,9	8.365,1	10.758,9	11.261,3	98	114	113	4,8
Sociaal-culturele en persoonlijke diensten	201,6	253,7	267,3	2.281,0	3.097,0	3.267,1	78	75	74	5,4
Huishoudpersoneel	41,2	51,3	49,8	287,3	370,8	359,7	126	127	126	-2,9
TOTAAL	14.537,0	16.759,6	17.887,8	128.146,6	154.196,3	162.834,9	100	100	100	6,7
High-tech en medium high-tech industrie	1.796,8	1.525,7	1.870,7	12.461,5	12.591,4	13.376,0	127	111	127	22,6
Kennisintensieve diensten	3.529,4	4.319,8	4.609,5	36.765,1	46.328,9	49.281,4	85	86	85	6,7
Transportmiddelen	979,5	733,5	937,9	2.905,0	2.776,2	3.245,7	297	243	263	

Bron: INR.

Bijlage 4 Aantal schoolverlaters 2006, nog werkzoekend na 1 jaar – Limburg, Vlaams Gewest

Aantal schoolverlaters 2006 Limburg

	Aantal schoolverl.	Ingeschr. VDAB	%	Nog werkzoek. na 1 j	%	Zonder werkerv.	%
Alle schoolverlaters Limburg	10.890	7.458	68,5	1.482	13,6	443	4,1
TSO 2e graad	150	98	65,3	36	24,0	7	4,7
TSO 3e graad	1.955	1.257	64,3	256	13,1	90	4,6
Totaal TSO	2.105	1.355	64,4	292	13,9	97	4,6
DBSO - Bouw	36	34	94,4	5	13,9	1	2,8
BSO - 2e graad - Bouw	35	32	91,4	14	40,0	3	8,6
BSO - 3e en 4e graad - Bouw	44	39	88,6	5	11,4	0	0,0
TSO - 2e graad - Bouw	2	1	50,0	0	0,0	0	0,0
TSO - 3e graad - Bouw	14	8	57,1	0	0,0	0	0,0
Totaal Bouw	131	114	87,0	24	18,3	4	3,1
HO - geriatrische verpleegkunde	12	3	25,0	0	0,0	0	0,0
HO - sociale verpleegkunde	24	17	70,8	0	0,0	0	0,0
Totaal	36	20	55,6	0	0,0	0	0,0
Totaal HO 1 cyclus	2.435	1.863	76,5	183	7,5	35	1,4
Totaal HO 2 cycli	487	333	68,4	36	7,4	9	1,8
Universitair onderwijs	1.127	577	51,2	64	5,7	19	1,7
Totaal hoger onderwijs	4.049	2.773	68,5	283	7,0	63	1,6

Bron: VDAB.

Aantal schoolverlaters 2006 Vlaams Gewest

	Aantal schoolverl.	Ingeschr. VDAB	%	Nog werkzoek. na 1 j	%	Zonder werkerv.	%
Alle schoolverlaters Vlaams Gewest	77.766	49.874	64,1	8.515	10,9	2.332	3,0
TSO 2e graad	1.184	734	62,0	229	19,3	68	5,7
TSO 3e graad	13.017	8.326	64,0	1.316	10,1	412	3,2
Totaal TSO	14.201	9.060	63,8	1.545	10,9	480	3,4
DBSO - Bouw	247	228	92,3	55	22,3	14	5,7
BSO - 2e graad - Bouw	256	234	91,4	66	25,8	16	6,3
BSO - 3e en 4e graad - Bouw	562	415	73,8	45	8,0	7	1,2
TSO - 2e graad - Bouw	15	7	46,7	1	6,7	1	6,7
TSO - 3e graad - Bouw	181	112	61,9	10	5,5	1	0,6
Totaal Bouw	1.261	996	79,0	177	14,0	39	3,1
HO - geriatrische verpleegkunde	73	16	21,9	0	0,0	0	0,0
HO - sociale verpleegkunde	151	79	52,3	2	1,3	0	0,0
Totaal	224	95	42,4	2	0,9	0	0,0
Totaal HO 1 cyclus	16.534	11.601	70,2	918	5,6	172	1,0
Totaal HO 2 cycli	4.702	2.942	62,6	310	6,6	78	1,7
Universitair onderwijs	10.799	5.362	49,7	582	5,4	166	1,5
Totaal hoger onderwijs	32.035	19.905	62,1	1.810	5,7	416	1,3

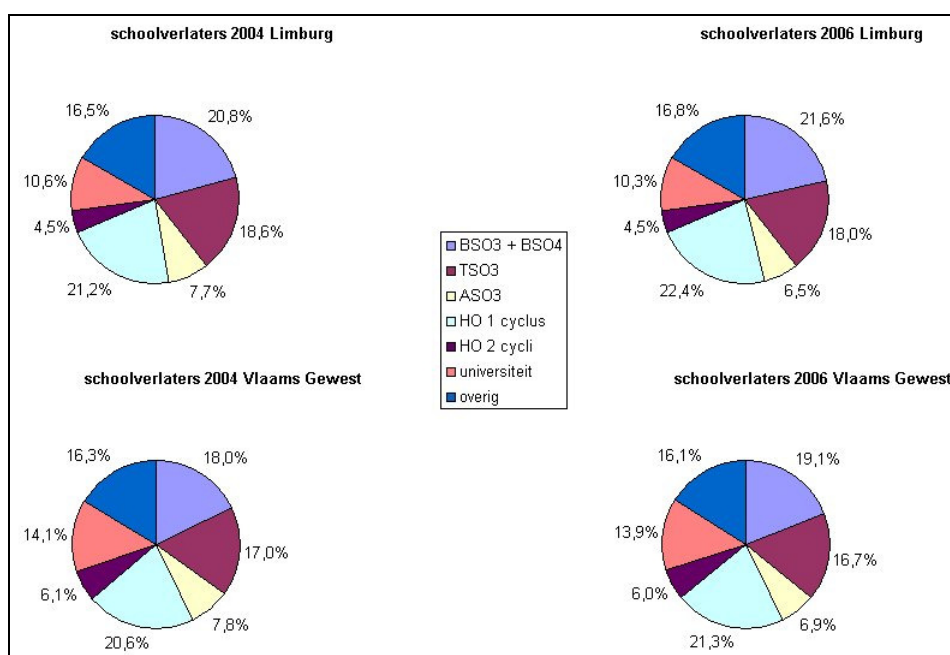
Bron: VDAB.

Werkzoekende schoolverlaters 2006 in 2007: analyse VDAB-studie

VDAB ontleedt elk jaar de situatie van de schoolverlaters in Vlaanderen, namelijk welke groepen met welke opleidingen meer of minder nog werkzoekend zijn na 1 jaar.

Methodologie : voor het bepalen van het aantal schoolverlaters van 2006 wordt de telling van 2006 door het departement Onderwijs vergeleken met deze van 2007. VDAB houdt eveneens een bestand bij van de schoolverlaters die zich als werkzoekende inschrijven in de periode februari 2006 tot en met januari 2007. Door het departement Onderwijs werd dit VDAB-bestand vergeleken met het onderwijsbestand. Van alle schoolverlaters die in het VDAB-schoolverlatersbestand voorkomen wordt nagegaan wie 1 jaar na het verlaten van de school nog als werkzoekende staat ingeschreven. Het is wel zo dat schoolverlaters die één of meerdere jaren in het buitenland gestudeerd hebben of studies volgden in een niet erkende onderwijsinstelling of in een onderwijsinstelling die niet onder de bevoegdheid valt van het departement Onderwijs, niet in de bestanden voorkomen.

Schoolverlaters in de provincie Limburg en het Vlaamse Gewest, naar studieniveau in 2004 en 2006

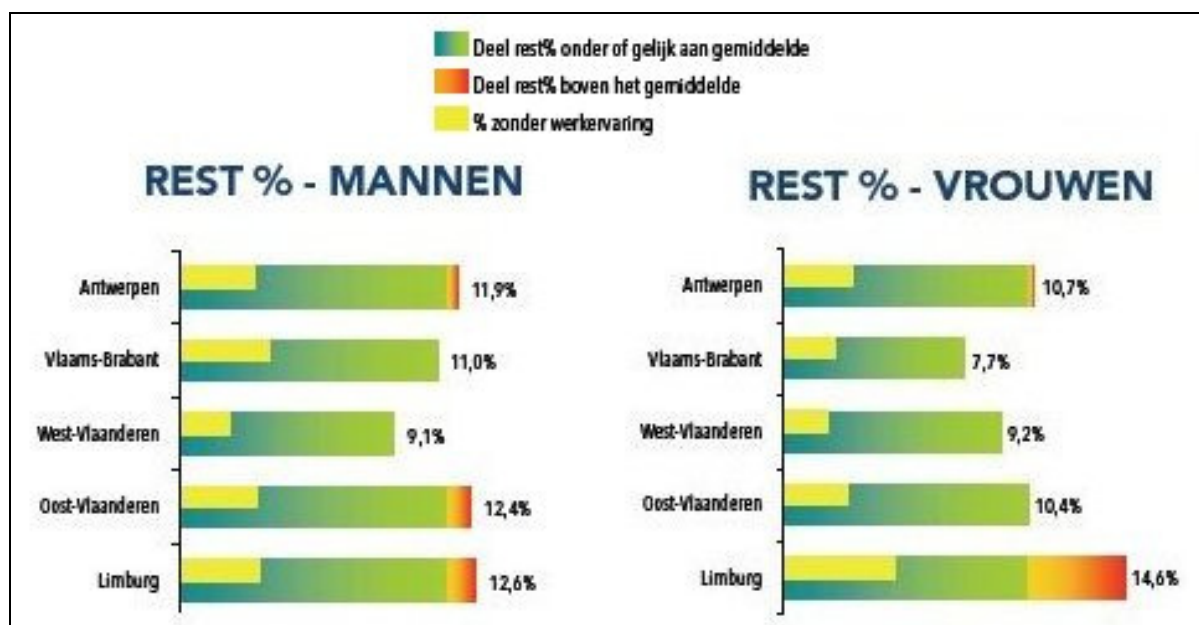

Bron: VDAB, 21e en 23e studie schoolverlaters, bewerking SVR.

Omtrent de geografische spreiding van de schoolverlaters, schrijft VDAB in haar rapport "23ste studie 2006-2007. Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen" het volgende: *"Hoewel Limburg het kleinste aantal schoolverlaters telt, blijft het in deze provincie het moeilijkst voor schoolverlaters om hun plaats op de arbeidsmarkt te veroveren. 13,6% is nog werkzoekend na 1 jaar en 4,1% van hen kon geen werkervaring opdoen gedurende dat jaar. T.o.v. de vorige editie is de toestand merkbaar verbeterd in alle provincies maar de onderlinge verhoudingen blijven ongewijzigd. Uitgesplitst naar geslacht blijkt dat de mannelijke schoolverlaters in Limburg beter aan de bak komen. Met een rest-% van 12,6% zitten ze dicht in de buurt van dat van de provincie Oost-Vlaanderen terwijl Antwerpen zelfs onder 12% zakt. In tegenstelling tot de mannen kunnen de vrouwelijke schoolverlaters in Limburg de kloof met hun seksegenoten in de andere provincies niet dichten. Met een rest-% van 14,6% presteren zij bijna volle 4%punt slechter dan Antwerpen. In de andere Vlaamse provincies ligt het rest-% telkens onder het gemiddelde voor Vlaanderen."* (p.10)

Op zich is deze analyse nagenoeg gelijklopend met deze van de voorgaande studie 2005-2006; het percentage schoolverlaters dat een jaar eerder nog werkzoekend was, lag toen hoger, nl. op 15,7% in Limburg (12,9% voor Vlaams Gewest).

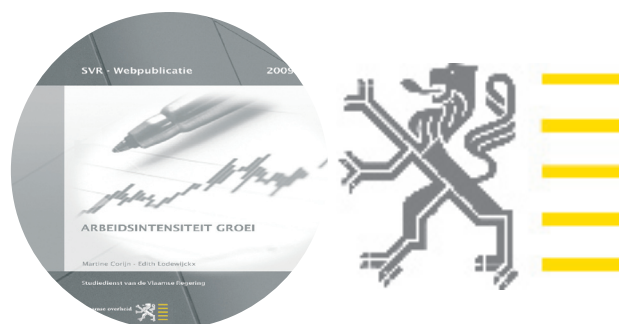
% schoolverlaters in 2006 en nog werkzoekend 1 jaar later

Bron: VDAB, "23ste studie 2006-2007. Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen", april 2008, p. 10.

Bijkomende ontleding van de schoolverlaters van 2006 in vergelijking met deze van 2004, en naar aandachtspunten in het Limburgplan, leert het volgende :

- de groep schoolverlaters verkleint tussen 2004 en 2006 in Vlaanderen en in de provincie Limburg, alhoewel dient opgemerkt dat tussen 2005 en 2006 er terug een lichte toename te noteren viel. Deze toename was dat jaar groter in Limburg dan in het Vlaamse Gewest (het jaar voordien werd net het omgekeerde genoteerd).
- ingedeeld naar studieniveau blijft de groep BSO toenemen (in Limburg al sterker vertegenwoordigd) en daalt relatief gezien de groep TSO tussen 2004 en 2006. Hierbij dient vermeld dat er in Limburg tussen 2005 en 2006 wél terug een stijging van het aantal schoolverlaters uit de technische richtingen was, terwijl de groep voor Vlaanderen in zijn geheel verkleint.
- het aantal schoolverlaters in bouwopleidingen, neemt tussen 2005 en 2006 zeer lichtjes af: -5 (totaal Vlaams Gewest: -41). Het valt hierbij op dat vooral de 3e graad TSO Bouw minder schoolverlaters telt en het deeltijds beroepssecundair Bouw meer. Voor de schoolverlaters 2006 DBSO is in Limburg de tewerkstellingssituatie vergeleken met de voorgaande studie schoolverlaters erg verbeterd: 13,9% is nog werkzoekend na 1 jaar, voor Vlaanderen is dit 22,3%.
- bekeken naar de samenstelling van de groep schoolverlaters met "afgeronde opleiding" (voor SO enkel TSO3, ASO3 en BSO3+ BSO4) valt het op dat tussen 2004 en 2006 de groep 'overige' in Limburg vergroot naar 16,8% terwijl deze in Vlaanderen verkleint naar 16,1%. In deze groep zitten schoolverlaters uit een studierichting met minder gunstige tewerkstellingsperspectieven en/of zonder einddiploma.
- het aantal schoolverlaters in het hoger onderwijs geriatrische verpleegkunde en sociale verpleegkunde neemt in Limburg toe tussen 2005 en 2006 (niet voor Vlaanderen in zijn geheel), hoewel een aantal van 36 schoolverlaters niet erg hoog is: de helft van deze schoolverlaters is blijkbaar al zeker van werk want schrijft zich zelfs niet in bij de VDAB.
- bij de hogere opleidingen zijn het vooral deze van 1 cyclus die in Limburg relatief veel schoolverlaters tellen; het aantal universitaire schoolverlaters dat zich in Limburg op de arbeidsmarkt aanbiedt, daalt met 8,2% tussen 2005 en 2006, terwijl deze groep lichtjes toeneemt in Vlaanderen.
- ook in 2006 bleef het aandeel hoogopgeleide schoolverlaters in Limburg lager in vergelijking met het cijfer voor Vlaanderen.

Samenstelling:

 Studiedienst van de Vlaamse Regering

Medewerkers:

Pieter De Maesschalck

Dirk Festraets

Dirk Moons

Jo Noppe

Greta Sienap

Dirk Smets

Myriam Vanweddungen

Thierry Vergeynst

Voor meer informatie:

greta.sienap@dar.vlaanderen.be

Grafische vormgeving cover:

Guy De Smet

Bezoek onze websites:

www.vlaanderen.be/svr

www.lokalestatistieken.be

Depotnummer: D/2009/3241/150

Nog verschenen in de reeks webpublicaties:

VLAANDEREN, 25 JAAR NA 'FLANDERS TECHNOLOGY INTERNATIONAL'
(Thierry Vergeynst - 2008/01)

ICT IN VLAANDEREN INTERNATIONAAL VERGELEKEN
(Marie-Anne Moreas - 2009/01)

ARBEIDSINTENSITEIT VAN DE ECONOMISCHE GROEI
(Dirk Festraets - 2009/02)

Studiedienst van de Vlaamse Regering